

24-25 februari 2018

Iemand die zonder aarzelen zijn kind offert als God dat vraagt. Dat kan niet de bedoeling zijn. Ons verstand zegt nee. En ook ons geweten zegt dat het niet mag, ook niet als God het van ons vraagt. We varen op het kompas van ons verstand en ons geweten. We maken zelf uit wat we kunnen verantwoorden en wat niet. Men kan ons afrekenen op wat we doen en laten. En we schuiven niks af op God.

Maar wat is geweten? Je kunt er alle kanten mee uit. Abraham is van ver weg gekomen, uit een vreemd land, en woont nu onder de kanaëniëten. Hij heeft, heel menselijk, de neiging zich aan te passen aan de mensen met wie hij samen leeft en dagelijks te maken heeft. Hun gewoonten en gebruiken worden hem langzaam maar zeker vertrouwd. Onwillekeurig neemt hij ze over. Hij zelf verandert. Hij wordt onzeker over zichzelf. Het gaat knagen. Wie is hij? Hij weet het niet meer zo goed. Doet hij het wel goed? Als alle anderen het zus doen, wie is hij dan om het in zijn eentje zo te doen? Onmerkbaar en sluipenderwijs wordt hij als alle anderen om hem heen. Hij past zich aan. Aan het einde denkt hij dat ook hij zoals alle anderen zijn eersteling, zijn eerstgeborene aan God moet offeren. Offeren betekent: teruggeven. Teruggeven wat hij, geheel onverwacht en zonder dat het verstand dat nog voor mogelijk had gehouden, heeft ontvangen op zijn oude dag – een zoon. Hij geeft terug wat hij kreeg. Geen speld tussen te krijgen. Protesteert het geweten? Nee, Abraham zou het verschil niet weten tussen Gods stem en zijn geweten. Voor hem is dat hetzelfde. Wij zouden tegenwoordig zeggen: iets in hem zegt dat hij het moet doen, en hij gaat op weg. En aangekomen zegt iets in hem dat hij het niet moet doen. Gods stem. Zijn geweten. Je kunt er alle kanten mee uit. Hitler zei vlak voordat hij zelfmoord pleegde in de bunker van Berlijn: “ik sterf met een rein geweten”. Als iemand als Hitler dat zegt, op zo’n moment, – en je kunt van Hitler zeggen wat je wilt, maar niet dat hij niet meende wat hij zei –, wat schieten we dan op met het geweten. Abraham is helemaal van gedachten en van geweten veranderd. In drie dagen tijd. Hitlers geweten is tot zijn laatste snik geen millimeter opgeschoven. Hij vond dat hij alles goed had gedaan.

Wij passen ons aan. Aan de mensen om ons heen, met wie we samen leven, van wie we houden, van wie we afhankelijk zijn. We doen en denken graag wat anderen doen en denken. Eenmaal aangepast houden we daar aan vast. Aan wat we hebben geleerd en meegekregen van thuis. Aan hoe we denken dat het leven en de wereld is. Aan wie we zijn, of denken te zijn. Het valt ons moeilijk ons daarvan los te maken, om dat op te geven. Het is gemakkelijker te blijven wie je bent dan jezelf te veranderen. Zeker als je op de leeftijd van Abraham bent. Maar Abraham deed het toch. In drie dagen tijd werd hij een ander mens met een heel ander geweten. Wat zal hij in die drie dagen onderweg naar Moria hebben gepiekerd en geworsteld met zichzelf!

Jezus past zich ook aan aan de mensen. Hij spreekt hun taal, praat in verhalen en gelijkenissen. Hij ziet waar mensen mee bezig zijn. Hij neemt hun dagelijkse zorgen serieus. Met farizeeën en Schriftgeleerden bespreekt hij religieuze vragen. Hij ziet de kinderen staan, begrijpt hoe puberende jongeren denken. Hij gaat bij mensen op bezoek, laat zich uitnodigen, eet bij hen. Hij kijkt en luistert, en wat hij ziet en hoort, gebruikt hij om mensen te laten groeien en boven zich uit te tillen. Wat Jezus deed gebeurt aan de lopende band ook om ons heen. Ouders passen zich aan aan hun kinderen, grootouders aan hun kleinkinderen, mannen aan hun vrouw, vrouwen aan hun man, leraren aan hun leerlingen, mantelzorgers en verzorgenden aan patiënten en zorgbehoevenden. Om hen te doen groeien en boven zich uit te tillen. Jezus verbood de leerlingen verder te vertellen wat ze op de berg hadden gezien. Hij wilde dat we doen wat hij doet. En dat doen we al, op grote schaal. Nog niet genoeg. Maar het is wel bemoedigend. Mogen wij, als het nodig is, op onze schreden terug keren en

ons veranderen zoals Abraham, en gaan wij door met ons aan elkaar aan te passen zoals Jezus deed.
Amen.